

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๔
The 4th National and International Conference, 2024

เนื่องในวาระครบรอบวันสถาปนา ๔๐ ปี วิทยาเขตเชียงใหม่
On the occasion of 40 Years Anniversary, Chiang Mai Campus

ภูมิพลังสร้างสรรค์ และพุทธนวัตกรรมในสังคมร่วมสมัย

Soft Power and Buddhist Innovations
for Contemporary Society

SBCS

วันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๗
Date: 23rd – 24th August 2024

ณ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

At Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

PaMiang Sub-district, Doisaket District, Chiang Mai, Thailand

หลักสูตรการศึกษาที่นำไปสู่กระบวนการสร้างพลโลกผ่านวิถีชุมชน

Curriculum Leading to the Process of Creating Global Citizens through Community Approaches

ไพศาล ศรีวิชัย, ศรีสกุล ชัยเวียง, พลสรรค์ สิริเดชนนท์, สุชาวดี สุพรรณสาร
Paisan Sriwichai, Srisakun Chaiwiang, Ponsan Siridechanont, Suchawadee Supannasan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

อาเดช อุปนันท์
Ardech Upanan

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Lamphun Buddhist College

Corresponding Author, Email: srisakun.chai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรทางการศึกษาของสังคมไทยที่มีความผันผวนทางด้านสังคมและมีอิทธิพลตามบริบทที่เปลี่ยนไปของพลวัตสังคมโลก ส่งผลให้ระบบการศึกษาจึงถูกกำหนดกระบวนการสร้างพลเมืองสู่ความเป็นพลโลกโดยจำเป็นต้องอิงตามหลักการแนวนโยบายของภาครัฐผ่านระบบหลักสูตรการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับต่าง ๆ ของการเรียนรู้พลเมืองในสังคม อีกทั้งการสะท้อนจากคุณภาพทางการศึกษาของพลเมืองในสังคมที่ได้รับการเรียนรู้จากระบบการศึกษาที่มีการปรับปรุงมาหลายยุคสมัย แม้ปัจจุบันหลักสูตรทางการศึกษายังมีการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนตามกรอบระยะเวลาทางการศึกษา แต่ผลลัพธ์ของพลเมืองที่ตามมากลับไม่ได้แปรผันตามกระบวนการที่ระบบการศึกษากำหนดไว้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การทบทวนกระบวนการสร้างพลเมืองสู่ความเป็นพลโลกอาจต้องมีการปรับปรุงและส่งเสริมซึ่งต้องได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริงและตรงประเด็นที่จะมุ่งแก้ไขในส่วนที่เป็นอุปสรรค โดยสามารถเริ่มจากหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานที่ใกล้ตัวพลเมืองที่สุดผ่านวิถีชุมชน เพื่อให้พลเมืองตระหนักถึงความเหมาะสมทางสังคมของตนเองที่มีความต่างกันไปในแต่ละชุมชน รวมทั้งไม่สามารถนำกระบวนการสร้างพลเมืองจากบริบทสังคมหนึ่งยกมาใช้ได้ทั้งหมดของอีกสังคมหนึ่ง หลักสูตรที่มีการจัดผ่านวิถีชุมชนจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้หลักสูตรทางการศึกษานำไปสู่การเกิดกระบวนการสร้างพลโลกได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : หลักสูตรการศึกษา , พลโลก , วิถีชุมชน

Abstract

This research article aims to: 1) study the lifestyle activities of the elderly in Nong Pa Khrang Subdistrict Municipality, Mueang District, Chiang Mai Province, 2) analyze the application of Buddhist principles in the lives of the elderly in this area, and 3) present Buddhist principles that promote the well-being of the elderly. This qualitative research employed document analysis, review of related studies, and interviews with 25 elderly participants at the Elderly Activity and Service Center of Nong Pa Khrang Subdistrict Municipality.

The research findings revealed that: 1) The lifestyle activities of the elderly focus on promoting physical and mental health, social interaction, and the transmission of knowledge and wisdom. 2) The elderly's daily practices emphasize the beneficial use of leisure time, with activities that help reduce stress, maintain mental health, and encourage volunteerism. The elderly participate in various activities according to their readiness, such as worshipping, making merit on important religious days, and engaging in community service. 3) The Buddhist principles that support the elderly's well-being include the Four Brahmaviharas for harmonious social living, the Three Bases of Meritorious Action for fostering good relationships and mutual assistance, the Principles for Longevity that align with holistic health practices, and the Four Sangahavatthus for constructive communication, discerning right actions, and cultivating mental concentration.

Keywords: Elderly well-being, Buddhist principles , Lifestyle activities, Mental health, Social interaction

บทนำ

การจัดหลักสูตรทางศึกษาในระดับประเทศของสังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาหลายยุคสมัย โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการออกกระเปียบแนวทางการจัดการเรียน

การสอนหรือการวางหลักสูตรการสอนให้กับการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ สะท้อนได้จากคุณภาพของผลลัพธ์นั่นคือผู้เรียนที่เป็นผลผลิตโดยตรงจากการจัดหลักสูตรทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ จากการประกาศคะแนน PISA ซึ่งเป็นโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment ; PISA) โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา หรือ OECD มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วมการสอบ PISA มากกว่า 80 ประเทศ พบว่า จากผลคะแนนของเด็กไทย ในปี 2022 ซึ่งเป็นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนในแต่ละประเทศตามมาตรฐานสากล คะแนนของไทยตกต่ำลงในทุกหมวด ที่สำคัญไปกว่านั้นคือเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2012 จำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนในระดับต่ำกว่าคะแนนพื้นฐานที่ผ่านเกณฑ์การทดสอบเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 19 ในหมวดคณิตศาสตร์ ร้อยละ 32 ในหมวดการอ่าน และ ร้อยละ 19 ในหมวดวิทยาศาสตร์ (PPTV ออนไลน์, 2566) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงระบบการจัดการหลักสูตรทางการศึกษาได้อย่างชัดเจน และคงหนีไม่พ้นกระทรวงศึกษาธิการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และการอาชีวศึกษา กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง ซึ่งในการดำเนินงานตามภารกิจ หน้าที่ตามกฎหมายและเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนด จึงมีความเชื่อมโยงกับการออกหลักสูตรทางการศึกษาในระดับพื้นฐาน โดยหากพิจารณาย้อนไปในยุคเริ่มแรกของการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลาง เมื่อผ่านการใช้หลักสูตรดังกล่าวแล้วมีข้อสะท้อนถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตร ในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตรได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารและการเทียบโอนผลการเรียน ทั้งคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2566) ในปัจจุบัน จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ ในรายวิชาต่าง ๆ ที่มีกระบวนการบูรณาการสหวิชาต่าง ๆ ที่มุ่งสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อให้ตอบสนองในการพัฒนาประเทศชาติที่เหมาะสมในบริบทของสังคมไทย โดยบรรจุเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่บรรจุไว้เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

รวมทั้งแนวทางทางการสร้างพลเมืองที่ต้องมีกรอบแนวทางตามการพัฒนาแนวนโยบายการศึกษาแห่งชาติ ที่บรรจุไว้จากกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ตามร่างแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) ฉบับปรับปรุง ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อน ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น ประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมวดหมู่ที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ จึงได้กำหนดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนและประชาชน โดยให้ทุกหน่วยงานนำรูปแบบการทำงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสานต่อความร่วมมือที่เข้มแข็ง และสร้างหลักประกันว่าทุกคนจะต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่

2. การสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบ ต่อตนเอง องค์กร ประชาชนและประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

3. ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อมุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประชาชน โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา เพื่อร่วมกัน “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล” (Transforming Education to Fit in the Digital Era) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 : 18)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าแนวทางต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงในการจะนำไปสู่กรอบรายละเอียดในหลักสูตรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับสังคมร่วมสมัยทั้งสิ้น

ความต้องการของภาครัฐที่มีผลต่อหลักสูตรทางการศึกษา

การสร้างพลเมืองของสังคมเพื่อนำไปสู่พลโลกในระดับชาติ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความต้องการของรัฐบาลที่ต้องการคุณลักษณะของพลเมืองเป็นไปตามที่คาดหวังของรัฐบาลเพื่อนำไปสู่การมีทรัพยากรทางพลเมืองที่ก้าวทันกับการทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และจำเป็นต้องสอดคล้องกับแนวทางของนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางไว้ทั้งสิ้น หากย้อนไปถึงประวัติศาสตร์ของสังคมไทยที่การศึกษามักมีความเชื่อมโยงกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของภาครัฐในแต่ละยุคสมัย หากมีการเปลี่ยนภาครัฐจะมีแนวนโยบายทางการศึกษาที่ปรับปรุงอยู่เสมอ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงนี้เพื่อนำไปสู่การวางแนวทางหลักสูตรการศึกษาของไทยร่วมด้วย

สถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงในหน้าประวัติศาสตร์ไทยนั้น หากพิจารณาอาจต้องลงรายละเอียดไปในช่วงปี 2475 เนื่องจากช่วงเวลานั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองตามแบบอย่างของตะวันตกครั้งแรกของสังคมไทย ที่นับว่าเป็นการนำเอาวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองแบบตะวันตกมาใช้ในบริบทของสังคมไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย จนทำให้เกิดเหตุการณ์ทางหน้าประวัติศาสตร์จวบจนทุกวันนี้ และมีส่วนที่ถูกบันทึกไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสังคมไทยในขณะนั้นที่มาจากภาครัฐสอดคล้องกับข้อมูลจากหนังสือวิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย พ.ศ. 2475-2503 พบว่า รัฐบาลคณะราษฎรได้เพิ่มจำนวนโรงเรียนให้ประชาชนทั่วประเทศเข้าถึงการศึกษานานาชาติ โดยจำนวนโรงเรียนใน พ.ศ. 2485 มีจำนวน 19,629 แห่ง จากเดิมที่จำนวนโรงเรียนใน พ.ศ. 2475 มีเพียงแค่ 7,638 แห่งเท่านั้น สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาหน้าที่และพลเมืองที่ระบุไว้ว่า “ตั้งแต่มีการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญแล้ว งบประมาณของรัฐบาลที่จ่ายเพื่อการประถมศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐบาลให้เงินการประถมศึกษาไม่เกินปีละ 3 ล้านบาท” นอกจากนี้ในแบบเรียนหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังกล่าวถึงการพัฒนาในด้านการคมนาคมในสมัยคณะราษฎร ทั้งการสร้างถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ สนามบิน เพื่อให้ประชาชนสามารถเดินทางสัญจรได้สะดวก และ

กล่าวถึงข้อดีของระบอบประชาธิปไตยเอาไว้ว่า “ในสมัยประชาธิปไตยนี้ การทำนุบำรุงบ้านเมืองได้เป็นไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึงทุกจังหวัด ทั้งนี้เพราะแต่ละจังหวัดก็มีผู้แทนคอยดูแลรักษาผลประโยชน์ของราษฎรจังหวัดนั้น ๆ อยู่ ไม่เหมือนสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งการทำนุบำรุงแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระมหากษัตริย์พระองค์ไหนโปรดการศาสนา ก็มีการสร้างวัดมาก พระมหากษัตริย์พระองค์ไหนโปรดทางน้ำมาก ก็มีการขุดคลองมาก และบางพระองค์ก็สร้างวังมากก็มี ไม่เหมือนสมัยประชาธิปไตยที่ราษฎรมีสิทธิมีเสียงคอยขอร้องทักท้วงและควบคุมการปกครองอยู่” (โกษม โภยทอง, 2564) หากพิจารณาข้อความดังกล่าวแล้ว เป็นเสมือนการยกย่องคณะราษฎรที่ให้คุณประโยชน์ด้านการศึกษาให้สังคมไทย แต่หากมองอีกมุมในส่วนของการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ความเจริญต่าง ๆ ในสิ่งที่คณะราษฎรพัฒนาขึ้นนั้น ได้ริเริ่มพัฒนาเกิดขึ้นมาก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วทั้งสิ้น เนื้อหาหลักขณนี้ในหลักสูตรทางการศึกษาเป็นเหมือนการเปรียบเทียบในลักษณะนี้อาจไม่ได้มีความเหมาะสมทั้งหมดที่จะถูกบรรจุไว้ให้หลักสูตรทางการศึกษา เพราะอาจเกิดความคลาดเคลื่อนทางการสร้างพลเมืองในสังคม ก่อให้เกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและสร้างทัศนคติในทางการเมืองการปกครองที่อาจแตกแยกขึ้นในการสร้างความเป็นพลเมืองของสังคมได้เช่นกัน

เนื้อหาการศึกษาดังกล่าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดการหลักสูตรทางการศึกษาที่ไม่สามารถเลี่ยงในการจะต้องบรรจุเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงครั้งประวัติศาสตร์ของสังคมไทยไว้ในหลักสูตรทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกับสถานะของความเป็นผู้บริหารประเทศในช่วงขณะนั้น และยังมีอีกหลากหลายเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาโดยตรงในการวางนโยบายทางการศึกษา ซึ่งภาครัฐที่นำโดยคณะราษฎรได้ตั้งเป้าการศึกษาให้พลเมืองได้เข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงผ่านการเลือกตั้ง แต่ต่อมาเนื้อหาเหล่านี้ก็ต้องสิ้นสุดลงไปพร้อมกับอำนาจของคณะราษฎร เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลสงครามใน พ.ศ. 2500 และเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในหนังสือเรียน โดยกลับไปเชิดชูการปกครองในระบอบเก่า ตัดเอาคำว่า ‘รัฐธรรมนูญ’ ออกจากสถาบันหลักของชาติ เหลือแต่เพียง ‘ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์’ พร้อมกับลดทอนความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและผลงานของคณะราษฎรลงจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งผลสะท้อนในสังคมไทยในยุคปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับตามแนวทางของคำว่าประชาธิปไตยได้อย่างถ่องแท้ แม้เวลาผ่านล่วงมาแล้วกว่าหลายสิบปี แต่เรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัย 2475 ยังคงมีกระแสสังคมที่หยาบคายมากกล่าวถึงและส่งผลให้เกิดการไม่เข้าใจกัน เกิดความขัดแย้งของความเห็นต่างทางสังคมการเมืองการปกครอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วน

มีผลกระทบกับการจัดการในหลักสูตรทางการศึกษาเพื่อเป็นรากฐานความเป็นพลเมืองสู่ความเป็นพลโลกที่ไม่ได้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อหลักสูตรทางการศึกษา

ปัจจัยทางสังคมยังมีอีกหลายส่วนที่สามารถส่งผลโดยตรงในสังคมและส่งต่อมาที่หลักสูตรการศึกษาได้เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย จากการวิจัยเรื่อง ประเทศไทยในอนาคต Future Thailand มิติที่ 3 การศึกษาไทย สรุปความว่า นักเรียนที่เข้าเรียนในระบบการศึกษามีจำนวนลดลงตามอัตราการเกิดของประชากร นักเรียนอยู่ในระบบการศึกษานานขึ้น แต่ผลลัพธ์การเรียนรู้มีแนวโน้มคงที่หรือต่ำลง และมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงขึ้น งบประมาณการศึกษาและจำนวนบุคลากรมีแนวโน้มลดลงตามจำนวนนักเรียน ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาหลายรูปแบบ การมาถึงของเทคโนโลยีใหม่ทำให้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้รับความสนใจและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น การดำเนินนโยบายของหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีความไม่แน่นอนสูงยังเป็นปัจจัยหลักที่กำหนดรูปแบบการทำงานของโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา อีกทั้งจากการกวาดสัญญาณของอุดมศึกษา พบว่า มหาวิทยาลัยรัฐมีจำนวนนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่มหาวิทยาลัยเอกชนมีจำนวนนักศึกษาคงที่จากการเปิดรับนักศึกษาต่างชาติ โดยนักศึกษาจีนเป็นกลุ่มที่เติบโตขึ้นมากที่สุด งบประมาณที่มหาวิทยาลัยรัฐได้รับมีแนวโน้มลดลง ทว่าผลกระทบที่เกิดต่อแต่ละ มหาวิทยาลัยมากน้อยแตกต่างกันตามวิธีการบริหารจัดการทรัพย์สินและความสามารถในการหารายได้ของ มหาวิทยาลัย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูประบบอววน และการจัดทำระบบคลังหน่วยกิต สัญญาณของการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษานำมาสู่การคาดการณ์เชิงปริมาณ พบแนวโน้มที่ชัดเจนในอนาคต คือการลดลงของนักเรียนนักศึกษาในภาพรวมส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนมากขึ้น งบประมาณที่ลงไปถึงโรงเรียนลดลง แนวโน้มคุณภาพการศึกษาต่ำลง รายได้จากค่าหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยและเงินอุดหนุนจากรัฐลดลง ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวเพื่อดึงดูดนักศึกษาและสร้างรายได้อื่น ๆ ให้อยู่รอด (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564 : 7)

จากข้อมูลสถานการณ์ทางการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชา ชันติบุญญานุรักษ์ และ ชนิดา มิตรานันท์ จากการวิจัยเรื่อง ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของผู้เรียน ที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม: ปัญหาและการช่วยเหลือ สรุปความว่า ข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปี 2565 ได้รายงานผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนต้องปรับเวลาและวิธีการเรียนรู้ใหม่ จำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ที่บ้าน ที่พักในลักษณะทางไกลหรือออนไลน์ 2) ด้านครู มีภาระงาน เพิ่มมากขึ้นในการจัดการเรียนรู้และการดูแลผู้เรียน ครูมีความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน ในสถานการณ์โรคระบาด ครูมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่และกังวล ว่าผลการเรียนของผู้เรียนจะตกต่ำลง 3) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษา จำเป็นต้องปรับการบริหารจัดการศึกษา เพื่อรองรับมาตรการการป้องกันโรคระบาด 4) ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน สถานศึกษา ได้นำรูปแบบ วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ เช่น การวัดผลเชิงประจักษ์ การประเมินผลตามสภาพจริงการประเมินผล แบบออนไลน์ การใช้ใบงาน/แบบฝึก/ชิ้นงาน เป็นต้น 5) ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความจำเป็นต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อจัดการเรียนรู้ ผ่านระบบทางไกลหรือระบบออนไลน์ให้แก่ผู้เรียน และ 6) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (วิชา ชั้นดีบุญญานุรักษ์ และ ชนิดา มิตรานันท์, 2566 : บทคัดย่อ)

จะเห็นว่าปัจจัยทางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ภาวะโรคอุบัติใหม่ยังคงมีผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการหลักสูตรทางการศึกษาในการสร้างความเป็นพลเมืองสู่ความเป็นพลโลก จึงต้องอาศัยผู้มีความเชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของทุกภาคส่วนทำความเข้าใจที่ตรงกันในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของชาติไปพร้อม ๆ กัน จึงจะสามารถออกแบบหลักสูตรทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึงในทุกระดับการศึกษาอย่างเหมาะสมในสังคมร่วมสมัย

การจัดหลักสูตรทางการศึกษาผ่านวิถีชุมชนเพื่อสร้างพลเมือง

การจัดการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาหรือการวิพากษ์ในเนื้อหาของ การเปรียบเทียบหลักสูตรการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวกับการสร้างพลเมืองในระดับหน่วยงานที่ดูแลกำกับ การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ส่วนหนึ่งเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพในการสร้างพลโลกตามที่ภาครัฐต้องการให้เท่าทันบริบทโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว แต่ผลที่ได้มักจะสวนทางกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งเป้าไว้อยู่บ่อยครั้ง สิ่งหนึ่งที่มีส่วนทำให้การสร้างพลเมืองของสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักสูตรการศึกษาในรั้วสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่อาจผ่านบริบทของวิถีชุมชนได้ด้วยเช่นกัน อาทิเช่น การปลูกจิตสำนึกให้พลเมืองความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด การสร้างความภูมิใจในความเป็นพลเมืองท้องถิ่นตนเอง อนึ่งเป็นเสมือนการสร้างการเรียนรู้

รู้ด้วยตนเองผ่านวิถีการดำเนินชีวิตพร้อมกับเป็นการอนุรักษ์ความเป็นชุมชนดั้งเดิมไว้ให้อยู่กับสังคมร่วมสมัยได้เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญาพร ก่องจันทร์ จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สรุปความว่า คณะความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหลังเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิม การเรียนรู้เป็นกระบวนการกำกับตนเองและเป็นกระบวนการทางสังคม การใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงนั้นมีความเหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักศึกษาวิชาชีพครู (ธัญญาพร ก่องจันทร์, 2566 : บทคัดย่อ) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Sabrina Beges ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษาที่ไม่ควรยึดอยู่ในชั้นเรียนหรือในตำราแต่ควรออกไปหาแหล่งชุมชนในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เรียนรู้การมีส่วนร่วมกับชุมชน นับเป็นฐานรากของรูปแบบการสอน นักศึกษาจะต้องทำงานในโครงการการเรียนรู้การบริการสำหรับองค์กรไม่แสวงผลกำไร และเรียนรู้ว่าจะทำอย่างไรให้องค์กรประสบความสำเร็จในการนำเสนอเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขณะที่ทำการออกแบบการรณรงค์เพื่อระดมทุนที่ได้ผลระดับสูง หรือการเข้าร่วมสำรวจภาคสนาม นักศึกษาก็จะได้ทำงานในโครงการเพื่อสนับสนุนการเติบโตขององค์กรไปด้วย เป็นการเพิ่มทักษะในการฝึกฝนไปในตัว และในเวลาเดียวกัน พวกเขาจะได้ประสบการณ์เรื่องคุณค่าและวัฒนธรรมที่จะนำทางการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร ในการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นภายนอกห้องเรียนนั้นจะช่วยสร้างทักษะการฟังและการมีอารมณ์ร่วม ในขณะที่การถามคำถามที่ท้าทายเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอดีตก็จะปรากฏผ่านประสบการณ์ของพวกเขา ส่วนการทำงานกับกรรมการบริหารขององค์กรเป็นการเน้นย้ำให้เห็นการทำงานที่ต้องใช้ความมานะบากบั่นอันจะนำไปสู่การเริ่มต้น เติบโต และขยายองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ขณะที่ตำราจะช่วยกำหนดการตัดสินใจในการทำงาน

2. มิตรภาพในการทำงานภาคสนาม ให้โอกาสนักศึกษาได้รับใช้หุ้นส่วนที่ไม่แสวงผลกำไรของเราทั้งระดับนานาชาติหรือท้องถิ่นในการผลักดันโครงการเพื่อการเรียนรู้การให้บริการภาคสนามให้บรรลุผล ที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้นักศึกษาได้ค้นพบบริบทปัญหาของท้องถิ่น ได้ร่วมมือกับภาคชุมชนโดยตรง และได้ทดสอบระบบนิเวศซึ่งองค์กรดำเนินการอยู่ได้มากยิ่งขึ้น ทักษะมิติเช่นนี้ยังสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองของนักศึกษาในการมองปัญหาให้ลึกซึ้งขึ้น รวมทั้งบอกวิธีการในการออกแบบหลักสูตรหรือการแทรกแซง

ให้กับพวกเขาอีกด้วย

3. เข้าถึงกลุ่มความร่วมมือ โครงการพัฒนาหลายโครงการ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการองค์กรนั้น แม้จะมีความตั้งใจที่ดีที่หาว่าขาดความร่วมมือของชุมชน จะไม่ใช่แค่ล้มเหลว แต่อาจเสี่ยงกับการต่อต้านจากชุมชนที่องค์กรพยายามรับใช้ เราจึงอยากเน้นย้ำในเรื่องการก้าวผิดตั้งแต่ในห้องเรียนและเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างด้วยแบบจำลองที่แข็งแกร่งจากความร่วมมือในชุมชน

4. เชื่อมต่อกับเป้าหมายของเยาวชน ช่วยให้เยาวชนได้เชื่อมถึงเป้าหมายได้ลึกซึ้งขึ้น และค้นพบหนทางที่จะทำให้โลกใบนี้ดีกว่าเดิม เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเปลี่ยนแปลงที่เป็นคนรุ่นใหม่ได้เพิ่มทักษะตามที่อยากเป็นให้มากขึ้นทั้งในเรื่องการสะท้อนตนเอง ความถ่อมตัว ความยืดหยุ่น และความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรม เรื่องของคุณภาพก็มีความจำเป็นในการจัดการกับประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนของสังคม ความคิดริเริ่มเหล่านี้ได้ก่อเกิดเป็นการศึกษาด้านความเป็นผู้ประกอบการทางสังคมในรูปแบบใหม่ ซึ่งจะช่วยปลูกฝังคุณค่าและสำนึกในเป้าหมายที่ใหญ่กว่าเดิมในการเตรียมคนทำงานด้านผลกระทบของสังคมรุ่นอนาคต (*สุนทรนิกรปรกรณ์, 2558*)

ขณะที่เรื่องของ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดึงดูดบัณฑิตคลื่นลูกใหม่ แต่ที่หนักกว่านั้นคือ การศึกษาในระดับสูงขึ้นไปจะตอบสนองได้ก็ด้วยการเตรียมประสบการณ์ที่มีความหมายมากขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการทำงานร่วมกับภาคชุมชน สนับสนุนด้านมิตรสัมพันธ์ของนักศึกษา ตลอดจนทำการทดลองด้วยหลักสูตรการขับเคลื่อนจุดมุ่งหมาย ทำให้เราสามารถเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาของเราได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของความท้าทายและความซับซ้อนในการทำงานการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถึงเวลาที่จะวางเรื่องของรางวัลและการแข่งขันเอาไว้ก่อน แล้วหันมามุ่งเน้นกับการฝึกฝนผู้สร้างการขับเคลื่อนสังคมที่จะใช้จุดมุ่งหมายและคุณค่าในการนำทางเพื่อสรรค์สร้างผลงานอันเปี่ยมด้วยความหมายและยั่งยืนยิ่งขึ้นให้กับสังคม

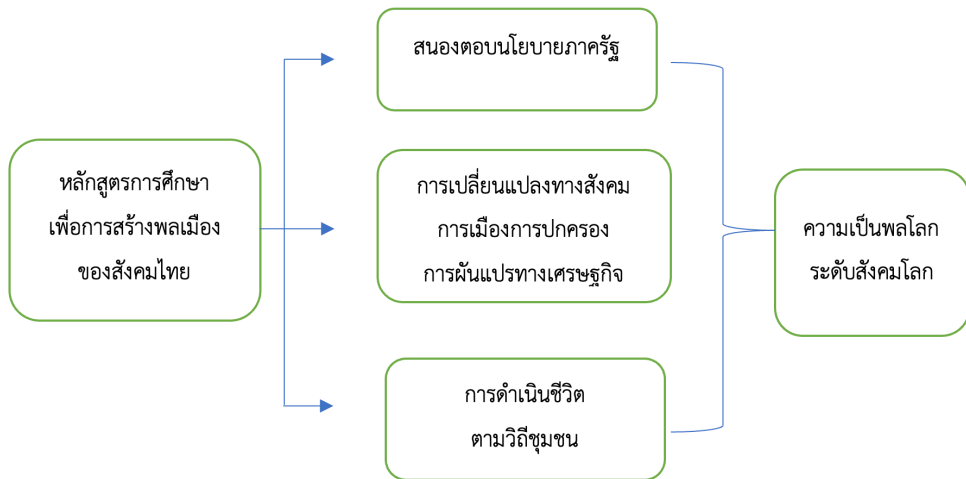
องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์การจัดการหลักสูตรการศึกษาที่มีกระบวนการสร้างพลเมืองสู่ความเป็นพลโลกนั้น จะมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ทุกปัจจัยที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนส่งผลให้หลักสูตรทางการศึกษาไม่มีความยั่งยืน จะมีการเปลี่ยนเนื้อหา ความมุ่งหมายในการจัดทำหลักสูตรทางการศึกษาในแต่ละยุคสมัยอยู่เสมอ และขึ้นอยู่กับกรอบของความเป็นพลเมืองของแต่ละยุคที่ภาครัฐ

วางกรอบไว้ และการสอดแทรกเหตุการณ์สำคัญทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างพลเมืองโดยแฝงไว้ในหลักสูตรทางการศึกษาที่มี ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับพลเมืองในปัจจุบันที่ถูกส่งผ่านการเรียนการสอนในหลักสูตรทางการศึกษาย่อมเป็นผลสะท้อนได้ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาสังคมในอนาคต ดังนั้น การหันกลับมาสู่การสร้างพลเมืองในระบบการศึกษาหรือการจัดหลักสูตรทางการศึกษาควรหยิบยกเรื่องของการเรียนรู้ในวิถีชุมชน เพื่อให้พลเมืองได้มีความตระหนักรู้ในความเป็นพลเมืองตามบริบทของชุมชนตนเองนำไปสู่การตั้งเป้าหมายในการดำเนินชีวิตในฐานะพลเมืองของสังคมและพัฒนายกระดับไปสู่พลโลกได้ นั่นคือแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนรู้ไม่ถูกจำกัดหรือออกแบบเพียงวิชาการในห้องเรียน แต่สามารถประยุกต์ศักยภาพของตัวตนในพลเมืองที่มีความต่างบริบทของชุมชนตนเอง นำไปสู่การรู้คุณค่าความเป็นพลเมืองของสังคมและปฏิบัติตนในวิถีความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมโดยไม่ต้องตามแบบสังคมอื่น ๆ ก็เป็นไปได้

หลักสูตรการศึกษามีความสำคัญที่มีส่วนในการสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความคาดหวังจากสังคมและต้องออกแบบหลักสูตรให้เป็นไปตามที่ภาครัฐกำหนดแนวนโยบายการศึกษาแห่งชาติไว้ ซึ่งหากเกิดการเปลี่ยนแปลงของภาครัฐในการเมืองการปกครองย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการศึกษาไปด้วยเสมอ ซึ่งสามารถศึกษาได้จากเหตุการณ์สำคัญทางสังคมของไทยที่ได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรที่มีเชื่อมโยงกับการสร้างพลเมืองในแต่ละยุค แต่จะมีแนวทางปฏิบัติเช่นไรให้เกิดความยั่งยืนเกิดกับหลักสูตรที่เป็นรากฐานการสร้างพลเมืองสู่ความเป็นพลโลกที่มีความเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมโลกในปัจจุบันและเตรียมรับมือกับโลกอนาคต ดังนั้น การทบทวนการจัดทำหลักสูตรจำเป็นต้องกลับมาสู่การประยุกต์วิถีชุมชนเพื่อปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่มีความเป็นสากล การดึงเอาความเป็นอัตลักษณ์ในวิถีชุมชนแต่ละสังคมของไทยจะทำให้พลเมืองได้ตระหนักรู้และมีความภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความกล้าที่จะเชิดชูชุมชนของตนผ่านระบบการศึกษา และอาศัยทุกภาคส่วนของสังคมไทยที่มีความเกี่ยวข้องในการออกแบบหลักสูตรการศึกษาที่สามารถปรับตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ : หลักสูตรการศึกษาที่นำไปสู่กระบวนการสร้างพลโลกผ่านวิถีชุมชน

สรุป

การนำบริบทวิถีชุมชนมาหล่อหลอมให้เกิดการสร้างพลเมืองผ่านหลักสูตรการศึกษา มีส่วนช่วยให้เกิดจิตสำนึกในการวางแผนและเข้าใจในความเป็นชุมชนตนเอง แต่ไม่ละเลยความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่พลเมืองต้องเผชิญเมื่อต้องดำเนินชีวิตจริงในสังคม ซึ่งความยืดหยุ่นในหลักสูตรทางการศึกษาควรต้องกำหนดแบบแผนการสร้างพลเมืองไม่มีแบบที่ตายตัวหรือถาวรตลอดไป ล้วนขึ้นอยู่กับลักษณะการแปรผันไปในแต่ละยุคสมัยว่าต้องการสร้างออกแบบสังคมออกมาในรูปแบบทิศทางใด ซึ่งต้องไปเกี่ยวพันกับนโยบายของภาครัฐ โดยยากที่จะเลี่ยงได้ แต่ต้องเน้นถึงการผู้เรียนที่ได้สัมผัสกับสังคมชุมชนในความเป็นจริงให้ได้มากที่สุด ดังเช่นงานวิจัยของ มนันยา สายชู จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย สรุปความว่า องค์ความรู้จากการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ปรัชญาการศึกษาที่นำมาเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ปรัชญาพัฒนาการนิยม 2) แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบหลักสูตรมากที่สุด คือ แนวคิดที่ยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคม ท้องถิ่นหรือชุมชน 3) รูปแบบของหลักสูตรที่มีการออกแบบมากที่สุด คือ หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในด้านเนื้อหาที่มีการออกแบบมากที่สุด คือ จุดมุ่งหมายด้านอาชีพ ขณะที่จุดมุ่งหมายด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พบมากที่สุด คือ จุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัย 5)

เนื้อหาในหลักสูตรมีการออกแบบหลักสูตรมากที่สุด คือ เนื้อหาวิชาเฉพาะทางหรืออาชีพ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ออกแบบหลักสูตรนำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง 7) การวัดประเมินผลโดยใช้การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการการวัดและประเมินผลที่มีผู้วิจัยเลือกใช้มากที่สุด ขณะที่การประเมินผลตามสภาพจริง ที่มีผู้วิจัยเลือกใช้มากที่สุด คือ การสังเกตพฤติกรรม (มนันยา สายชู, 2563 : บทคัดย่อ) ดังนั้น กระบวนการสร้างพลเมืองผ่านหลักสูตรการศึกษาถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของสังคมในการกำหนดทิศทางของประเทศชาติว่าจะพัฒนาขึ้นหรือเสื่อมถอยลง และเป็นผลสะท้อนได้ชัดเจนถึงพลเมืองของแต่ละสังคมที่มีส่วนขับเคลื่อนสังคมให้เกิดผลกระทบดีหรือร้ายต่อด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ด้วยสภาพการณ์สังคมไทยปัจจุบันเป็นสังคมที่นับวันยิ่งทวีความท้าทายต่อการสร้างพลเมืองไทยสู่ความเป็นพลโลกในการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ**. สืบค้น 18 กรกฎาคม 2567. จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024>
- โกษม โกยทอง. (2564). **อ่านหนังสือเรียนสมัยคณะราษฎร (พ.ศ. 2475 – 2500) : สิ่งที่คุณจะอยากบอกประชาชน**. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2567. จาก <https://www.the101.world/coursebook-2475/>
- วิชา ชันติบุญญานุรักษ์ และ ชนิดา มิตรานันท์. (2566). **ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม : ปัญหาและการช่วยเหลือ**. วารสารครุศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 5 (1), 89.
- ชญญาพร ก่องขันธ. (2566). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู**. วารสารราชภัฏยะลา. 18(1), 134.
- มนันยา สายชู. (2563). **การวิเคราะห์การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). **รายงานการวิจัยประเทศไทยใน**

อนาคต Future Thailand มิติที่3 การศึกษาไทย Future Thailand: Education. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สุนทรี่ นิกรปรกรณ์. (2558). คุณค่าและจุดมุ่งหมายในการสอนเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. สืบค้น 22 กรกฎาคม 2567. จาก <https://www.ngobiz.org/home/2015/12/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 - 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (หน้า 18). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

PPTV ออนไลน์. (2566). การสอบ “PISA” คืออะไร ประเมินอะไร ทำไมถึงสำคัญ. สืบค้น 23 กรกฎาคม 2567. จาก <https://www.pptvhd36.com/news>